

Hodnotenie vývoja konkurencieschopnosti ekonomiky Nemecka a Slovenskej republiky

Ing. Jaroslav Gonos, PhD. MBA*
Prešovská univerzita v Prešove
Katedra ekonómie a ekonomiky
Konštantínova ul. 16, 080 01 Prešov
jaroslav.gonos@unipo.sk

Mgr. Viera Ivanková, MBA
Prešovská univerzita v Prešove
Katedra ekonómie a ekonomiky
Konštantínova ul. 16, 080 01 Prešov
viera.ivankova@smail.unipo.sk

doc. Ing. Katarína Čulková, PhD.
Technická univerzita v Košiciach
Ústav zemských zdrojov
Letná 9, 042 00 Košice
katarina.culkova@tuke.sk

* correspondingauthor

Abstrakt: Často diskutovanou témou v odborných kruhoch je konkurencieschopnosť ekonomík, čo úzko súvisí a odzrkadľuje ekonomickú kondíciu krajín. Hlavnou myšlienkou príspevku je pozorovanie vývoja konkurencieschopnosti vybraných ekonomík. Pre konkretizovanie myšlienky sme sa zamerali a sústredili na ekonomiku Nemecka a Slovenskej republiky. Ekonomika Slovenska, ktorá je otvorenou ekonomikou, spolupracujúcou s veľkými hráčmi na ekonomickom poli, ktorou je predovšetkým ekonomika Nemecka. Kľúčové kritérium na základe čoho je pozorovanie vývoja hodnotené nám reprezentuje globálny index konkurencieschopnosti, kde sme sa sústredili na časový interval od roku 2008 do roku 2017. Príspevok je rozdelený do dvoch základných častí, kde prvá časť obsahuje teoretický rámec danej problematiky a druhá časť nám poskytuje samotnú komparáciu konkurencieschopnosti a jej konfrontáciu vo vybraných ekonomikách. V závere príspevku sú identifikované možné slabé a silné miesta pozorovaných ekonomík.

Kľúčové slová: konkurencieschopnosť, globalizácia, hrubý domáci produkt, komparácia

JEL klasifikácia:D29; L67

Informácia:Tento príspevok je jedným z čiastkových výstupov v súčasnostiriešeného vedecko-výskumného grantu VEGA 1/0082/19.

Úvod

S rastúcou otvorenosťou a integráciou sa kladie čoraz viac intenzívnejší význam na vzájomné porovnávanie a to nielen na úrovni jednotlivcov alebo firiem, ale aj na úrovni krajín a ich ekonomík. Problematika konkurencieschopnosti nie je témou len pre svetové ekonomiky, resp. veľkých hráčov na ekonomickom poli, ale je to témou aj pre menšie ekonomiky. Táto téma má svoju opodstatnenosť a významnosť z hľadiska smerovania a kondície jednotlivých ekonomík. Je preto potrebné a nevyhnutné pre každú krajinu zaoberať sa touto problematikou. Pre konkurencieschopnosť ekonomik neexistuje zatiaľ jednotný merací systém, ktorý by slúžil ako univerzálne a komplexné meradlo. Jednotlivé štáty pozorne sledujú svoje postavenie v rade rebríčkov celosvetového ekonomického porovnávania konkurencieschopnosti, ktoré často krát odzrkadľuje ich ekonomickú kondíciu a upozorňuje na ich silné ako aj slabé miesta. Hlavným cieľom príspevku je na základe indexu GCI sa sústrediť na vývoj konkurencieschopnosti v Slovenskej republike a Nemecku. Pre časové zafinovanie vývoja konkurencieschopnosti bol nastavený 10 ročný časový interval od roku 2008 do roku 2017. Na základe daných výstupov, sme ponúkli identifikovanie a zhodnotenie slabých ako aj silných stránok vybraných ekonomík. Keďže, jedna stránka dôležitosti danej problematiky je poznať vývoj sledovaných ukazovateľov konkurencieschopnosti krajín, avšak veľmi dôležitou stránkou je poznať slabé miesta sledovaných ekonomik, ktoré je potrebné v budúcnosti eliminovať.

1. Základné teoretické východiská

História hodnotenia konkurencieschopnosti siaha do roku 2004. Od tohto roku Svetové ekonomické fórum prostredníctvom modelu Globál-neho indexu konkurencieschopnosti (The Global Competitiveness Index - GCI) vytvára poradie krajín podľa úrovne ich konkurencieschopnosti. Tento vysoko komplexný index pre meranie konkurencieschopnosti národov berie do úvahy mikroekonomické ako i ma-kroekonomické základy národnej konkurencieschopnosti. Pojem konkurencieschopnosti definuje ako množinu ustanovení, politík a faktorov, ktoré určujú úroveň produktivity krajiny. Úroveň produktivity naopak stanovuje úroveň udržateľnosti prosperity, ktorú môže dané hospodárstvo dosiahnuť. Inými slovami, viacej konkurencieschopné ekonomiky sú schopné produkovať vyššiu úroveň príjmov pre svojich občanov. Úroveň produktivity tiež určuje mieru návratnosti z investícií do národného hospodárstva. Vzhľadom na to, že miery návratnosti sú základnými determinantmi miery rastu ekonomiky, tie s vyššou konkurenčnou schopnosťou sú tie, ktoré zväčša rastú rýchlejšie v strednodobom a dlhodobom horizonte. (ProIN, 2014)

Otázka teoretického zachytenia konkurencieschopnosti na makroekonomickej úrovni sa tak do centra pozornosti dostáva až vsúvislosti srozvojom globalizačných procesov vo svetovej ekonomike ato vzhľadom knárastu konkurencie medzi jednotlivými krajinami resp. svetovými ekonomickými centrami. Voblasti výskumu sa pozornosť zameriava predovšetkým na väzbu medzi medzinárodnou konkurencieschopnosťou aekonomickým rastom či životnou úrovňou obyvateľstva. Konkurencieschopnosť je vsúčasnom globalizovanom svete jednou znajsledovanejších charakteristík národných ekonomik ako aj podnikateľskej sféry (Šikula, 2011).

Pri posudzovaní konkurencieschopnosti z makroekonomickeho hľadiska ide o hodnotenie ekonomiky podľa jej predpokladov a schopností presadiť sa v medzinárodnej konkurencii na základe jej ekonomickej sily, stavu a podmienok, v akých sa nachádza, čo má osobitný priebeh a význam najmä po vstupe krajiny do EÚ. (Mokrašová, 2008)

Pojem konkurencieschopnosť patrí medzi často používané termíny. Nejedná sa o jednoznačný pojem. Práve naopak, s konkurencieschopnosťou je spojená veľká rada odlišných prístupov a rôznych definícií. Pre mnohých politických aktérov predstavuje konkurencieschopnosť pojem, ktorým často obhajujú politiky zasahujúce do štruktúry hospodárstva. Niektorí autori varujú, že je nutné tento termín používať skôr opatrne, pretože prílišný dôraz na konkurencieschopnosť môže mať pre národnú ekonomiku skôr negatívny dopad. Je to dané faktom, že termín v absolútnom zmysle nemá veľký význam, dôležitý je skôr pri porovnávaní s konkurenciou. Na druhej strane, pokiaľ sa s problematikou konkurencieschopnosti zahráva opatrne, môže potenciálne viesť k stimulácii pozitívnych procesov (Wilson 2008).

Významnými faktormi, formujúcimi konkurencieschopnosť ekonomiky, sú sila podnikov podľa odvetvového charakteru ich produkcie, úžitkových hodnôt výrobkov, výrobných nákladov a úrovne technologických procesov, používaných vo výrobnom procese, ďalej rozvoj infraštruktúry krajiny a pod. Konkurencieschopnosť ekonomiky ovplyvňujú aj ďalšie faktory z podnikovej sféry, ako sú spoľahlivosť a dôveryhodnosť podnikov, kvalita ich produkcie, dopyt po produkcii, schopnosť podnikov pružne reagovať na potrebné zmeny a pod., ktoré je často obtiažne kvantifikovať. Na konkurencieschopnosť krajiny ako celku vplývajú aj niektoré ťažko merateľné faktory, ako sú spoľahlivosť a dôveryhodnosť krajiny, jej stabilita a vnútropolitická klíma. (Mokrášová, 2008)

HDP sa používa na stanovenie výkonnosti ekonomiky, je zaužívaným a v súčasnosti najbežnejším ukazovateľom, ktorým sa interpretuje miera vyspelosti ekonomiky, životná úroveň obyvateľstva, intenzita rozvoja a ich zmeny v určitom časovom vymedzení (Sloboda 2006).

Hrubý národný produkt alebo tiež gross national product GNP predstavuje peňažnú hodnotu všetkých finálnych statkov a služieb, vyrobených za určité obdobie napríklad za jeden rok, domácimi výrobcami ako na území daného štátu tak aj v zahraničí. (Hrbková 2015)

Z makroekonomického pohľadu sa v rastúcej miere za kľúčové faktory pokladajú štatisticky významné ukazovatele identifikované regresnou analýzou. Medzi najvýznamnejšie patria podstata konkurenčnej výhody a s tým spojená technologická úroveň výrobného procesu, inovačná schopnosť, objem výdavkov na výskum a vývoj, ale aj napríklad dôveryhodnosť polície, ochota delegovať právomoci a pod. Pravdepodobne najviac skúmanými sú ukazovatele, ku ktorým patria jednotkové náklady práce a reálny výmenný kurz. (Latinský, 2008)

Podľa nositeľa Nobelovej ceny za ekonómiu Simona Kuznetza možno ekonomický rast charakterizovať týmito slovami: vysoké tempo rastu HDP na jedného obyvateľa, produktivity výrobných faktorov, ktoré môžeme vyjadriť ako pomer celkového objemu produkcie a množstva práce a kapitálu, t.j. rast produkcie pripadajúci na jednotku práce, resp. kapitálu ako aj vysoké tempo štruktúrálnej transformácie ekonomiky, pre ktorú je v súčasnosti typická transformácia od priemyslu k službám a od elektronického k mikroelektronickému a informačnému charakteru ekonomiky, ďalej ako rýchle zmeny celkového spoločenského charakteru ekonomiky a rast významných etických, morálnych a sekularizačných princípov, či súčasne prebiehajúci proces konvergenencie a divergencie ekonomík vyspelých a rozvojových krajín. (Baraník 2002)

Svetové ekonomické fórum, World Economic Forum, WEF je organizácia, ktorá každoročne od roku 1979 vydáva Správu o globálnej konkurencieschopnosti, Global Competitiveness Report, GCR, ktorí hodnotí faktory trvalého ekonomického rastu a dlhodobej prosperity ekonomík jednotlivých krajín. (Gordiaková 2011)

Index globálnej konkurencieschopnosti je akceptovaný nástroj na vyhodnocovanie potenciálu rastu danej krajiny. Porovnaním množstva krajín sveta poskytuje prehľad o prednostiach každej z porovnávaných krajín v globálnom meradle. Poradie krajín sa zostavuje kombináciou verejne dostupných údajov. (Sarkar 2009)

Základ tvorí 12 pilierov konkurencieschopnosti, zaradených do troch skupín. Prvá skupina zahŕňa základné požiadavky. Piliermi tejto skupiny sú inštitúcie, infraštruktúra, zdravotníctvo a vzdelanie. Tieto pilieri sú kľúčové pre faktorovú ekonomiku.

Každá ekonomika je schopná produkovať bohatstvo krajiny. V prípade prepojenia s konkurencieschopnosťou, kedy hrubý domáci produkt tvorí základnú časť ekonomickej produktivity, umožňuje jednoduchú konfrontáciu na medzinárodnej úrovni. Tu však nastáva malý problém, že nedostatočne vypovedá o kvalite, ktorú dosahuje daná ekonomika. Z pohľadu merania konkurencieschopnosti hrubý domáci produkt nie je práve najkonkrétnejší, nakoľko obchádza mnohé časti, ktoré by mali tvoriť jeho podstatu. Zároveň nemusí byť vždy najlepšou voľbou zo strany politiky štátu zvyšovanie produktivity. (Kadeřábková 2003)

Uvedený index GCI zachytáva otvorenosť kritérií, ktoré sú vo vzájomnej korelácii a zároveň si neprotirečia. Hodnotenie využíva vážený priemer mnohých odlišných komponentov, z ktorých každý odráža jeden aspekt komplexnej reality, ktorú nazývame konkurencieschopnosť. Všetky komponenty sú zoskupené do 12 odlišných pilierov – tzv. 12 pilierov konkurencieschopnosti. Uvedené kritériá sú vo vzájomnej korelácii, kde sa medzi sebou priamo ovplyvňujú, napr. pilier 12 Inovácie nie je možné dosahovať s nižšou úrovňou vzdelania (pilier 5), resp. nemožno vytvárať inovácie s neefektívnymi trhmi (pilier 6 a 7). I napriek prepojenosti medzi jednotlivými kritériami, je možné vyhodnotiť konkurencieschopnosť krajiny po samotných kritériách. V každom z nich krajina dostáva hodnotenie na stupnici od 1 do 7, pričom 7 je najlepšie hodnotenie. (World Economic Forum, 2014)

2. Metodológia

Primárnym cieľom predkladaného príspevku je porovnanie konkurencieschopnosti dvoch vybraných ekonomík, ktorými sú ekonomika Nemecka a Slovenskej republiky. Pri kvalitatívnych metódach bol využitý brainstorming, ktorý vytváral priestor pre nové nápady a neskôr selektovanie v rámci konštruktívnosti pre riešenie daného problému. V príspevku sú využité základné vedecké metódy ako metóda pozorovania, metóda porovnávania, zovšeobecňovania, analýza a syntéza. Tieto metódy poznávacieho cyklu boli využité súčasne vo viacerých krokoch. Metóda pozorovania spočívala v systematickom a účelnom vnímaní predmetu a javu riešenej problematiky. Získaný empirický materiál je logicky spracovaný s využitím logicko-vedeckých metód ako sú analýza a syntéza, porovnávanie, zovšeobecňovanie, abstrakcia. Jednou z kvantitatívnych metód spracovania výstupov bolo využitie kontingenčných tabuliek prostredníctvom Microsoft Excel. Ako podporné metódy k vyššie spomínaným metódam boli využité vedecké metódy indukcia a dedukcia.

3. Výsledky a diskusia

Globálny index konkurencieschopnosti (GCI) vyjadruje kapacitu národného hospodárstva. Index je postavený na 12 pilieroch konkurencieschopnosti a poskytuje širokospektrálny obraz konkurenčného prostredia v krajinách sveta v rôznom štádiu vývoja.

Základnými piliermi sú:

- inštitucionálny rámec = kvalita verejných inštitúcií,
- infraštruktúra,
- makroekonomika,
- zdravie obyvateľstva a základné vzdelanie,
- vyššie vzdelávanie a školenia,
- efektívnosť trhu tovarov,
- efektívnosť trhu práce,
- vyspelosť finančného trhu,
- technologická pripravenosť,
- veľkosť trhu,
- vyspelosť podnikových procesov,
- inovácie.

Pre analýzu ukazovateľa Globálneho indexu konkurencieschopnosti (GCI) sme sme v tomto príspevku použili údaje od roku 2008 do roku 2017 u dvoch ekonomikách. Analyzovali sme Globálny index konkurencieschopnosti ekonomiky Nemecka a ekonomiky Slovenskej republiky. Výsledné dáta nám reprezentuje tabuľka 1.

Tabuľka 1. Vývoj indexu GCI pre Nemecko a Slovensku republiku

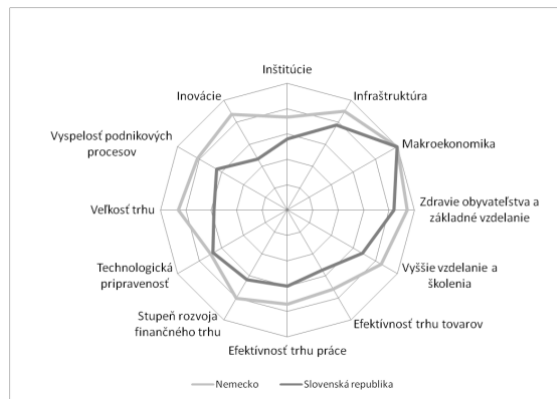
Rok	Nemecko		Slovenská republika	
	Hodnota	Poradie	Hodnota	Poradie
2007-2008	5,511	5	4,447	41
2008-2009	5,465	7	4,400	46
2009-2010	5,371	7	4,309	47
2010-2011	5,387	5	4,249	60
2011-2012	5,413	6	4,188	69
2012-2013	5,477	6	4,144	71
2013-2014	5,510	4	4,103	78
2014-2015	5,488	5	4,148	75
2015-2016	5,529	4	4,220	67
2016-2017	5,568	5	4,279	65

Zdroj: vlastné spracovanie

Nemecko je najväčšou ekonomikou eurozóny a patrí medzi najväčšie ekonomiky sveta (po USA, Číne, Indii a Japonsku). Historický exkurz nám vypovedá o tom, že jednoznačne udáva tempo a smer vývoja celého kontinentu. Solídne makroekonomické ukazovatele, stabilné daňové prostredie a vysoká konkurencieschopnosť lokálnych firiem robí z nemeckej ekonomiky jasnú európsku jednotku. V konfrontácii s ekonomikami Ruskej Federácie a Slovenska z pohľadu vývoja hodnôt GCI jednoznačne v sledovanom období zastáva jednoznačnú líderskú pozíciu. Konkurencieschopnosť Nemecka ma stabilný vývoj, o čom svedčia aj pozície v rebríčku, kde môžeme vidieť veľmi malú kolísavosť.

Slovensko zaznamenalo 4 percentný pokles hodnoty indexu GCI počas sledovaného obdobia. Slovensko dosiahlo najnižšie skóre v hodnotení goods market efficiency so ziskom 55,00 hodnoty, čo stačilo len na 78. miesto, kde v tejto oblasti v je lídrom rebríčka GCI Singapore.

Nemecko si pohoršilo oproti minulému roku pozorovania o jednu pozíciu a je na mieste, pričom mierne kleslo celkové skóre. Aj napriek tomu vynikajúca výkonnosť ekonomiky Nemecka v inováciách a v podnikateľskom prostredí je obzvlášť pozoruhodná. Nemecko a jeho inovačná kapacita a makroekonomické prostredie sú hodnotené ako najlepšie na svete, podporované vysokou úrovňou technologickej pripravenosti a vysoko kvalitnou infraštruktúrou. Zatiaľ čo sofistikovanosť podnikania je v pozorovaní hodnôt v indexe GCI je hneď za USA na druhom mieste, čo opäť vypovedá o vysokej výkonnosti v tejto oblasti.

Graf 1. 12 piliérov indexu GCI pre Nemecko a Slovenskú republiku

Zdroj: vlastné spracovanie

Nemecko je najväčšou a najsilnejšou ekonomikou v Európe. Vo svetovom meradle je v dnešnom svete z hľadiska nominálneho HDP štvrtou najväčšou ekonomikou. Nemecké hospodárstvo je známe svojimi vývoznymi strojov, vozidiel, zariadení pre domácnosť a chemikálií. Nemecko disponuje vysoko kvalifikovanou pracovnou silou, ale jeho ekonomika bude v nasledujúcich rokoch čeliť nespočetným výzvam. Nemecko je skvelé, pokiaľ ide o inovačnú kapacitu. Avšak, schopnosť inovácie je len jednou z dvanástich stĺpcov, ktoré tvoria celkovú konkurencieschopnosť ekonomiky. Ale ako je v súčasnosti Nemecko štvrtou najväčšou ekonomikou, najmä hodnoty v oblasti zdravotníctva, infraštruktúry a vysoké hodnoty stability sú dosahované. Digitalizáciu zdôrazňuje predovšetkým WEF ako dôležitú hybnú silu, ale zároveň objasňuje, že na dosiahnutie konkurencieschopnosti musia mať silu aj iné faktory. Aký bude mať stále viac protekcionistická politika mnohých krajín a globálne posilňujúci populizmus dlhodobý vplyv, to sa ešte nedá predvídať, pretože poradie bolo založené výlučne na údajoch z minulého roka. Hodnotená oblasť inštitúcie, je pre Slovenskú republiku kritičnejšou, aj na základe skutočnosti, že podľa indexu GCI sú faktory, ako neúčinná vládna byrokracia a korupcia pokladané za najväznejšie problematické faktory vplyvajúce na podnikanie v Slovenskej republike.

4. Záver

Svetové ekonomické fórum hodnotí konkurencieschopnosť krajín od roku 2005. Index konkurencieschopnosti hovorí o perspektíve krajiny dosahovať udržateľný hospodársky rast v strednodobom horizonte. Konkurencieschopnosť je dôležitou otázkou pre väčšinu krajín sveta, keďže každá ekonomika sa snaží čo najlepšie využiť svoj potenciál. Do pozorovania boli vybrané ekonomiky Nemecka a Slovenska, ktorá slúži ako príklad malej ekonomiky, ktorá možnou kooperáciou hľadá svoje postavenie v dynamicky meniacom sa ekonomickom poli. Index GCI ponúka pre tieto krajiny určitý externý pohľad, ktorý vypovedá o ich silných a slabých stránkach a s tým spojenými možnosťami zlepšovania sa, ktoré sú pre každú ekonomiku nevyhnutné v dnešnom ekonomickom prostredí. Na základe výsledkov analýz a hodnôt indexov je možné konštatovať, že dobré výsledky dosiahnuté v oblastiach poznatkovej ekonomiky, inovácií a informatizácie posúvajú ekonomiky na popredné miesta z hľadiska konkurencieschopnosti.

Zoznam bibliografických odkazov

- Mokrášová, Viera, 2008. Makroekonomický vývoj, verejné financie a niektoré aspekty konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky, Pracovné materiály č.7, Bratislava: Prognostický ústav SAV. ISSN 0862 – 9137.
- Baráňnik, M. a Habáňnik, J., 2002. Základy makroekonómie, Bratislava: IRIS. ISBN 80-89018-45-9.
- Latinský, T., 2008. Faktory konkurencieschopnosti slovenských podnikov, Výskumná štúdia, Bratislava: Národná banka Slovenska. ISSN 1337-5830
- ProIN, časopis pre stredný a vrcholový manažment, číslo 6, ročník 14, 2013, Globálny index konkurencieschopnosti 2013-2014, online: <http://www.academia.edu>
- Wilson, J., 2008. Territorial Competitiveness and Development Policy [online]. [cit. 2017-01-11]. Dostupné z: http://www.tips.org.za/files/Wilson_James_Paper.pdf
- Sloboda, D. 2006. Slovensko a regionálne rozdiely. [online]. [cit. 19.11.2016], dostupné na internete: http://www3.ekf.tuke.sk/re/Disparity%20a%20perifernost/Regionalne%20disparity/Slovensko_a_regionalne_rozdiely.pdf
- Šíkula, M. 2011. Navodila globálna kríza zmeny vchápaní úlohy štátu vekonomike spoločnosti? Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2011. 128 s. ISBN 978-807-144-186-1.
- Sarkar, N. A., 2009. Enhancing Global Competitiveness: Advantage India. ISBN 978-93-80026-46-6
- Kaleřabková, Anna. 2003. Základy makroekonómie analýzy: rŕst, konkurencieschopnosť, rovnováha. Praha: Linde ISBN 80-86131-36-X
- Gordiaková, Z. Hodnotenie konkurencieschopnosti krajín. Technická univerzita Košice: Young Scientists, 2011. ISBN 978-80-553-0760-2.
- Svetové ekonomické fórum WEF, definition. [online]. Dostupné na internete: <http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport2016-17.pdf>